

Warszawa, dn. 11 maja 2026 r.

## INFORMACJA PRASOWA

### **NIEZNANY FILM Z POGRZEBU MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO ODNALEZIONY PO 91 LATACH. ARCHIWA PAŃSTWOWE ODZYSKAŁY BEZCENNE ŚWIADECTWO HISTORII**

**12 maja 2026 roku, w 91. rocznicę śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego, Narodowe Archiwum Cyfrowe udostępnia techniczną, pogładową wersję unikatowego filmu, przedstawiającego krakowskie uroczystości pogrzebowe jednego z najważniejszych twórców niepodległej Polski. To pierwsza w historii publikacja tego materiału w całości i jednocześnie efekt skutecznego działania Archiwów Państwowych, które – korzystając z prawa pierwokupu – zapobiegły, aby tak bezcenny dokument trafił do prywatnych zbiorów. - *To jeden z tych momentów, które przypominają nam, dlaczego istnienie archiwów państwowych ma fundamentalne znaczenie dla kultury i historii narodowej. Dzięki zdecydowanym działaniom Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz wsparciu Archiwum Narodowego w Krakowie włączyliśmy do zbiorów publicznych kolejny fragment polskiego dziedzictwa – unikatowy, nigdy wcześniej w całości niepublikowany amatorski zapis filmowy krakowskich uroczystości pogrzebowych Marszałka Józefa Piłsudskiego z 18 maja 1935 roku – informuje dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych.***

#### **Pogrzeb, który stał się narodowym doświadczeniem**

Śmierć Józefa Piłsudskiego 12 maja 1935 roku była jednym z najważniejszych i najbardziej poruszających momentów w historii II Rzeczypospolitej. Twórca Legionów Polskich, Naczelnik Państwa, zwycięzca wojny polsko-bolszewickiej i symbol odzyskanej niepodległości był postacią, która ukształtowała polityczny, militarny i symboliczny fundament państwa polskiego po 1918 roku.

Uroczystości pogrzebowe trwały sześć dni i miały charakter ogólnonarodowej żałoby, angażując miliony obywateli. Kraków – miejsce pochówku w kryptach Katedry Wawelskiej, obok królów i bohaterów narodowych – stał się finalnym etapem tej drogi. Wydarzenia z 18 maja 1935 roku na zawsze zapisały się w pamięci zbiorowej Polaków jako moment symbolicznego domknięcia epoki Piłsudskiego.

## **Jedyny taki zapis filmowy**

Film opublikowany przez Narodowe Archiwum Cyfrowe został zarejestrowany 18 maja 1935 roku na taśmie 8 mm przez Tadeusza Rowińskiego (1905–1997), krakowskiego stomatologa i filmowca-amatora, który po wojnie wyemigrował do USA. Zapis trwa 7 minut i 32 sekundy, jest pozbawiony dźwięku i został nakręcony z dwóch punktów obserwacyjnych: z okna kamienicy przy ul. Wiślanej oraz z jednej z kamienic przy Rynku Głównym.

Na taśmie widać nieprzebrane tłumy żałobników, fragmenty pochodu żałobnego, atmosferę miasta pogrążonego w ciszy i skupieniu, a także kluczowe postacie życia publicznego II RP – prezydenta Ignacego Mościckiego oraz generała Edwarda Śmigłego-Rydza towarzyszącego Aleksandrze Piłsudskiej.

W przeciwieństwie do oficjalnych kronik filmowych realizowanych przez Polską Agencję Telegraficzną, materiał Rowińskiego ma charakter prywatnej, amatorskiej rejestracji, co nadaje mu wyjątkową wartość źródłową – pokazuje historię „z bliska”, pozbawioną inscenizacji i propagandowej narracji.

*- Pogrzeb Józefa Piłsudskiego był jednym z ważniejszych wydarzeń w historii II RP. Każde nowe źródło, ma wartość nie do przecenienia. Ten film mógł trafić do prywatnego sejfu. Dzięki archiwom państwowym trafia do wspólnej pamięci. A mówimy o materiale bezcennym – nie dlatego, że jest sensacyjny, ale dlatego, że jest jedyny. To zapis niezwykle autentyczny – widzimy wydarzenia nie przez obiektyw instytucji, ale oczami świadka. Dla badaczy historii to materiał o wyjątkowej sile przekazu – dodaje dr Paweł Pietrzyk.*

## **Bezcenne uzupełnienie narodowego zasobu**

Choć przebieg pogrzebu Marszałka Piłsudskiego został bogato udokumentowany fotograficznie – m.in. w zasobie Narodowego Archiwum Cyfrowego, w zbiorach Koncernu Ilustrowanego Kuriera Codziennego – film ten nie miał dotąd swojego odpowiednika w zbiorach państwowych.

To nagranie jest pierwszym i jedynym filmowym dokumentem o takim charakterze w zasobie NAC, co czyni je źródłem o fundamentalnym znaczeniu dla badaczy historii, kultury wizualnej i pamięci narodowej.

## **Archiwa Państwowe działają, zanim będzie za późno**

Unikatowa taśma pojawiła się niedawno na rynku antykwarycznym w ofercie Krakowskiego Domu Aukcyjnego. Po jej identyfikacji Narodowe Archiwum Cyfrowe

skorzystało z ustawowego prawa pierwokupu, działając na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Specjaliści z Archiwum Narodowego w Krakowie przygotowali szczegółową opinię konserwatorską. Stan zachowania taśmy oceniono jako dobry lub bardzo dobry, co umożliwiło jej bezpieczne przejście i dalsze prace archiwalne.

*- Prawo pierwokupu to nie procedura administracyjna, lecz realne narzędzie ratowania dziedzictwa narodowego. W tym przypadku zadziałało dokładnie tak, jak powinno. Publikujemy wersję techniczną, bo chcemy jak najszybciej udostępnić materiał badaczom i pasjonatom historii. Jednocześnie rozpoczynamy proces cyfrowego zabezpieczenia obrazu. Każda klatka tej taśmy ma ogromną wartość dokumentalną. To film, który po ponad 90 latach wchodzi do wspólnego zasobu – informuje Katarzyna Kalisz, kierowniczką Oddziału IV ewidencji i opracowania zasobu archiwalnego NAC.*

### **Wersja techniczna i dalsze prace**

Udostępniona 11 maja 2026 roku wersja filmu ma charakter techniczny (poglądowy). Jest to etap otwierający proces, który pozwoli w przyszłości zaprezentować materiał w jakości odpowiadającej jego znaczeniu.

Po zakończeniu prac Narodowe Archiwum Cyfrowe planuje udostępnienie cyfrowej wersji filmu.

**Link do całego filmu:** <https://www.youtube.com/watch?v=QyhvpLfJc7k>

\*\*\*

Archiwa Państwowe to instytucje, które zajmują się gromadzeniem, przechowywaniem, konserwowaniem oraz udostępnianiem dokumentów i akt publicznych, mających znaczenie dla historii kraju i jego obywateli. Działają na podstawie przepisów prawa, w tym ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, i są częścią systemu administracji publicznej. Archiwa państwowe pełnią istotną rolę w ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiając badania naukowe, ale także zapewniając dostęp do dokumentów w celach administracyjnych, prawnych, naukowych czy genealogicznych. Archiwa Państwowe składają się z 3 archiwów o charakterze centralnym z siedzibą w Warszawie: Archiwum Głównego Akt Dawnych – przechowującego najważniejsze dokumenty państwa polskiego od średniowiecza do zakończenia I wojny światowej, Archiwum Akt Nowych – przechowującego wytworzone po 1918 r. akta władz centralnych, instytucji i stowarzyszeń o charakterze ogólnopolskim, Narodowego Archiwum Cyfrowego – przechowującego dokumentację fotograficzną, dźwiękową oraz filmową powstałą od początków XX w., 29 archiwów o charakterze regionalnym wraz z oddziałami zamiejscowymi – przechowujących źródła historyczne do dziejów regionu. W Archiwach Państwowych przechowywane są najważniejsze źródła do historii państwa polskiego m.in. dokument Zbiluta z 1153 r. (najstarszy akt prawny sporządzony w Polsce),

dokumenty królów i książąt, dokumenty lokacyjne miast np. Krakowa z 1257 r., oryginały Unii Lubelskiej z 1569 r. oraz Konstytucji 3 Maja z 1791 r., dokumenty ważnych osobistości historycznych m.in. Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego , dokumenty Biura Odbudowy Stolicy dotyczące prac budowlanych prowadzonych w Warszawie po II wojnie światowej, a także setki tysięcy fotografii z Polski i świata m.in. pochodzących ze zbiorów „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” oraz Wojskowej Agencji Fotograficznej.

---

### **Kontakt dla mediów:**

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

Krystian Cieślak

tel. kom. 734 116 940

e-mail: [kcieslak@archiwa.gov.pl](mailto:kcieslak@archiwa.gov.pl)

Biuro Prasowe, e-mail: [media@archiwa.gov.pl](mailto:media@archiwa.gov.pl)

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Olga Nasińska

tel. kom. 570 123 354

e-mail: [olga.nasinska@nac.gov.pl](mailto:olga.nasinska@nac.gov.pl)